

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četrt leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 22. januarja 1862.

Ministerski oglas zavolj znižane cene živinske soli — pa še ena želja naša.

C. kr. ministerstvo dnarstva je z razglasom od 4. dne preteklega mesca, veljavnim za celo naše cesarstvo, na znanje dalo, da je presvetli cesar s sklepom od 25. grudnia 1861 zastran živinske soli nekatere polajšave začasno dovolil. Oklic ministerski se tako-le glasi:

Sol za živino se bo vprihodnje tako narejala v solinah, da na cent take soli se bo jemalo 97 funtov soli, 2 funta železne rje (Eisenoxyd), 1 funt pa oglja. (Poprej se je namesto rje jemal encijan). Dosihmal se je živinska sol dobivala le v nekterih solarnicah, vprihodnje pa se ima dobivati v vseh cesarskih solarnicah, ako bo treba in bojo ljudje to želeli. Dobival se bo od 20. dne tega mesca v solinah (fabrikah), ki to sol delajo, brez žakljev ali druge posode, po le-ti ceni dunajski cent: v (gornji Avstrii) Gmunden-u, v Ausse-u, v Hallein-u, v Hall-u (v Tirolih) po 1 gold. 60 kr., v Vilički (v zahodnji Galiciji) po 1 gold. 12 kr., v izhodnji Galiciji po 1 gold. 36 kr., v Erdelji po 1 gold., v Piranu (v Istri) po 1 gold. 12 kr., v Benetkah (metriški cent) po 2 gold. 12 kr. — Kar je še stareje živinske soli iz encijana narejene, se ima sedaj tudi po tej novi ceni prodajati.

To je vesel oglas za gospodarje, ki bi radi živini potrebne soli dajali, pa jim je bila dosihmal predraga. Po tej novi tarifi je cena znižana za polovico.

V imenu vseh gospodarjev se očitno zahvalujemo za to polajšavo, po kateri jih bo vprihodnje veliko lažje stalo, svojo živino oskrbovati s soljo.

Al ena želja je še vsem gospodarjem pri srcu, in „Novice“ si v svojo dolžnost štejejo, to željo očitno izreči in prositi sl. ministerstvo, naj bode enakopravnost tudi zastran soli vsem gospodarjem, naj stanujejo tu ali tam, in ta želja je: naj bi v ceni sedaj znižana sol se dobivala po tej ceni saj v poglavnem mestu vsake dežele, tedaj v Trstu, Gorici, Ljubljani, Gradcu, Celovcu itd.

Sol živinska je gotovo za blagor vsake dežele bolj važna kakor tobak; če tobakar kupuje nepotrebni tobak in cigare v vsakem kotu po eni ceni, naj bi dobivali gospodarji potrebno sol saj v poglavnem mestu svoje dežele po eni ceni. Zakaj bi gledé na tobakovo povsod enako ceno tisti, ki je po naključbi blizo solne fabrike, je dobival po nižji ceni kakor uni, ki je deleč od nje?

To je potreba, za katero se poganjajo že več let vse kmetijske družbe, in so se nedavno obrnili na poziv žl. gosp. grajšaka Gutmansthal-a tudi naš predsednik kmetijske družbe gosp. Terpine in še nekteri drugi veliki posestniki do c. kr. ministerstva za našo deželo, da bi se saj istrijska živinska sol tudi v Trstu dobivala, odkodar je potem lahko brez velicih vozarskih stroškov dobivamo ne samo mi, temuč tudi doljni Štajerci.

Iz Pirana soli dobivati nam prizadeva velike stroške. Piran je tako odstranjen od kupčijske velike poti, da ma-

lokdo ima tam kaj opraviti. Vožnja (transport) iz Pirana k tržaški železnici ni dober kup in tudi ne lahka, ali saj ne priložna in dostikrat zavoljo viharjev na morji zamudna. Ni tedaj čuda, da zatega voljo je kupčija s soljo v druge dežele le v rokah nekterih špekulantov, ki si za svoj trud dobro plačati dajo. Le za tega voljo se dá zapopasti, da cent živinske soli, ki je poprej v Piranu veljal 2 gold. 25 kr., je veljal v Ljubljani še enkrat toliko, namreč 4 gold. 50 kr., v drugih krajih po deželi pa celó 6 gold. ali še več. Vsa druga pa bi že bila, ako bi le ces. solarnica v Trstu, ktera vsako leto več milijonov kuhinske soli v svojo zalogo dobí, tudi prodajala živinsko sol. Vsak posestnik, ki več živinske soli potrebuje, bi si je potem lahko naravnost od ondot iz prve roke naročil brez vmesnih špekulantov. Saj vemo, da ima tržaška ces. solarnica gotov kontrakt za vožnino kuhinske soli iz Pirana, za katero se od centa plačuje 6 kraje., tedaj bi tudi cent živinske soli v Trstu veljal le 1 gold. 18 kr. Ako prištevamo k temu še 34 kr. za žaklje in vožnino do železnice, in še 34 kr. za vožnino po železnici v Ljubljano, bi veljal cent živinske soli po novi ceni v Ljubljani 1 gold. 86 kr. Ako prištevamo temu še 50 kr. za vožnino od ljubljanskega kolodvora v mesto in še to kar prodajavec soli potem svojega dobička imeti mora, bi živinske soli cent veljal v ljubljanski štacuni le 2 gold. 36 kr., tedaj pol manj kakor dosedaj.

Tako bi bilo, ako bi se istrijska živinska sol dobivala saj v Trstu.

Če že tedaj nikakor ne more biti, da bi se živinska sol dobivala v poglavnem mestu vsake dežele po eni ceni kakor se dobiva tobak, brez ktereга vsak človek lahko živi, naj bi sl. ministerstvo storilo saj še eno stopnjo v polajšavah prodajanja živinske soli naprej in k svojemu razglasu od 12. dne p. m. dostavilo še to, da se živinska sol dobiva tudi v cesarski solarnici tržaški. Mnogo mnogo kmetijskih gospodarjev mu bo za to hvaležno.

Kdor trka, se mu odpre. Zato trkamo tudi mi, dokler se nam ne bo odprlo, z zaupanjem, da se nam bode.

Od žvepljenja bolnih trt. *)

V lanskem talijanskem koledarju je bilo v sestavku od žvepljenja bolnih trt rečeno, da je žveplo gotov pomoček zoper trtno bolezen, al samo tadaj, ako se trte o pravem času pridno in večkrat žvepljivo. Veseli nas viditi, da je skušnja leta 1861 te besede popolnoma potrdila; zato pa tudi sedaj srčniši na noge stopimo, in našim vinorejcom živo priporočimo, naj v prihodnjem letu se sploh lotijo žvepljenja bolnih trt, in to tem bolje, ker smo prepričani, ako se vse trte žveplijo, da bo v kratkem trtna bolezen popolnoma iz naših krajev zginila, posebno ker se je tudi ozračje (ali atmosfera) že nekoliko na bolje obrnilo. Več vinorejcov po laških krajih naše dežele je bolne trte z žveplom zdravilo v ravno pretečenem letu, in sicer z najboljim izidom;

*) Iz „Koledarja“ c. k. kmetijske družbe goriške za leto 1862. Vred.

to je, mislimo, pač dovoljen dokaz tudi za najbolj trde buče, da žvepljenje trtam res pomaga; k temu zgledu, ki je gotovo mogočnisi od vseh družih dokazov, pristavimo samo še nekaj veljavnih besed Novarskega profesorja Vincenca Garizija, kateri je bukvice pod naslovom: *La malattia della vite e sua cura*. Novara 1861. Tipogr. P. Rusconi, (to je: „Trtna bolezen, in kako se ima zdraviti“) na svetlo dal, in je v njih razložil, kaj da je trtna bolezen, v čem obstoji, kako se je k nam pritepla, in kaj nam je škodila; potem dokazuje moč žvepljenja in njegove nasledke; kako se ima ravnati, da se prav opravi, da trti pridstva, in da se dobro izide. Pristavlja še svojo lastno znanjbo zoper trtno bolezen; on pravi, namreč, da namesti žvepljenja se bolne trte lahko samo kadijo z žveplom, in dokazuje, da je to delo lažje in hitrejše, kakor navadno žvepljenje.

Te bukvice obsegajo v resnici tako važne reči, da jih ne moremo popolnoma zamolčati; podamo tedaj bravcom tu kratek pregled celega obsežka.

Bolezen, koja že več let naše trte več ali manj zatira, je neki zajedaven kriptogam, kateri se ne množi, kakor druge rastline, po semenskih zernicah, temuč po takih svojih delih, ki jim učeni pravijo spore. Trtni kriptogam, kteremu pravijo tudi oidio, je silno majčkена vejčasta goba; če se ta goba skoz drobnogled ali mikroskop gleda, se najde, da ima veliko veliko nitk, ktere obdajajo lubad še mehkih delov trte, in so zapletene ena z drugo, pa tudi se trdno derže na mestu, kjer so, ker imajo bunkaste korenčice, s kterimi se drže v zgornjem drobnejšem lubadi. Te niti imajo tudi majhine steblica, na kterih so spore ali semenca, s kterimi se množijo. Prijema se listja, recelnov, mladik, grozdja in jagod, in še le takrat se z golim očesom zamore zagledati, kadar je bolezen že močno naprej.

Pred 15 leti se ni še poznala ta trtna bolezen v Evropi. Prišla je k nam iz ptujih dežel, in menda se je pri nas sedaj že vdomačila, tako da ne moremo upati, da bo sama po sebi odjenjala, ako je ne bomo umetno in previdno ločili, tako, da jo kakor koli si bodi popolnoma končamo in iztrebimo. Po sporni tankosti soditi, je seme teh gob okoli in okoli po zraku (ali luftu) raztrošeno, in se zavoljo tega lahko prijema po bližnjih mladikah, po očesih, popkih in berstji obrezanih trt; in ker mu nič ne škodi ne mraz ne drugo vreme, ohrani zmirom svojo rodívno moč do toplote. Okoli polovice mesca junija notri do julija, kadar se začenjajo po grozjdji jagode kazati, se prikaže tudi ta goba, koja je bila sicer tu že poprej, ki se pa še ni vidila, sadaj pa se je že močno narastla. O tem času se trtna bolezen navadno najbolj pokaže, ker po spomladni moči gorkota pritisne. To se vidi tudi sicer poleti; kadar po dežji sopet vročina pritiska, se po trtah ta bolezen ponavlja.

Nasledki te bolezni so vselej silno škodljivi, zakaj ona ne škodi trti samo za tisto leto, ampak tudi za prihodnje, in celo trto nekako okuži, ker ne daje mladikam, da bi mogle popolnoma dorasti in dozoreti. Ker mladike ne morejo, kakor bi imele, popolnoma izrasti, stranske mladike tako močno poganjajo, da namesti ene jih po več izraste, ki so pa vendar silno tanke in bolne s silno revnim listjem, kar trto močno slabí. Od tod pride, in morebiti še iz kakega družega vzroka, da cela trta slabi in hira tako, da, ako se to nekaj let zaporedoma ponavlja, v kratkem najlepši in najboljši vinogradi posahnejo.

Pri obrezovanji trt naj se pustijo samo zdrave mladike z zdravim popjem; večkrat in pridno naj se trte okopavajo in dobro gnojé; mlade trte, ktere zavoljo bolezni ne morejo pognati krepkih mladik, naj se pri tleh porežejo; okoli tako porezanih trt naj se globoko kopa in zadosti dobrega gnoja pod zemljo dene. Če se vse to stori, je mogoče saj enmalo trtni bolezni se ustaviti, da toliko škode ne stori; al popolnoma vso škodo odvrniti in bolezni iztrebiti mogoče ni, zakaj to se zamore doseči samo z žvepljenjem, ktero se o pravem času in kakor je treba godi.

Žveplo iztrebi popolnoma to gobo, kar se vidi iz tega, da tako žvepljena trta précej svoje poprejšno zdravje in moč zadobi.

Da pa žvepljenje res trto ozdravi, se mora žvepliti, kadar je trta suha, tedaj ne precej po dežji ali po rosi, dokler se ne osuši. Kadar kdo hoče trte žvepliti, mora to storiti, ako je vročina, takrat, kadar se tisti dan ni dežja bati; če je pa mrzlotno, je treba si zbrati tak dan, da po žvepljenji vsaj dva dni lepo vreme ostane; zakaj k hitremu ozdravljenju trte veliko pripomore gorkota. Zgorej imenovani profesor meni, da je treba trte trikrat žvepliti, in sicer vprvič dva tedna potem, ko je trta dobro poganjati začela; vdrugič kakih 20 dni pozneje, in vtretjič, kadar odevete in se jagode delajo. Kakih 15 ali 20 dni za tem trikratnim žvepljenjem se še četrtič ali tudi petič žvepli grozjdje, kadar začjenja zoreti, ako se prikazuje še kako znamenje bolezni.

Žveplili so trte do sadaj nekteri z golo roko, drugi s potresanjem, tretji z neko mašino nalašč za to pripravljeno. Gospod, kateri je zgorej omenjene bukvice na svetlo dal, pristavlja še to, da se bolne trte lahko kadijo z nekako mašinicó, z dimom, kateri je poln žvepljene kislote, in ta dim je ravno tisti del žvepla, kateri se z gorkoto odloči, in pri žvepljenji trtno bolezen zatira. Ta mašina je mešič, kateri ima na koncu cev ali pihavnik, ktereja je mogoče od mešiča proč vzeti, in na koncu pihavnika je preluknjana plošica. Vzemi nekoliko podolgljatih ploščkov papirja, pomoči jih v stopljenem žveplu, potlej raztegni jih na cunjo ali drugo enako platno, zvij vse vkup, in vtakni ta zvitek v mešičev pihavnik, in prižgi na koncu ter začni kaditi trte. Pihanje mešičevo stori, da žveplo v pihavniku naprej gori, da gré dim tje, kjer ga je treba, in da žvepljena kislota, koja postaja iz sožganega žvepla, samo bolezen zatira, trtam pa ne škodje.

Kakor misli večkrat že omenjeni pisavec, je bolje kaditi, kakor žvepliti 1) zato, ker za kajenje je dobro vsako žveplo, tudi če ni sčičeno; tudi ni potrebno, da je zmleto, ako se le stopí, da se papir v stopljenem žveplu zamore močiti; 2) toliko žvepla, kolikor ga je treba za žvepljenje enega zemljišča, je zadosti za okajenje najmanj dvajsetkrat večega prostora; 3) pri kajenji ni toliko truda in dela, kakor pri žvepljenji; 4) s kajenjem se trtam gotovo pomaga, naj bo vreme kakoršno koli, samo da ni hud veter; 5) okajeno grozjdje ne obdrží v sebi nič od žvepla; 6) z žvepljenim kajenjem se ne le samo ozdravi trta, temuč tudi vbrani, da se noben merčes grozjdja ne loti.

Ker nismo še sami skušali tega, kar profesor Garizio v svojih bukvicah na novo svetuje, tudi ne moremo zagotoviti, ali je vse to res, kar pravi; to pa zamoremo iz vsega zgorej posneti, da je žveplo za ozdravljanje bolnih trt dokaj koristno.

Lepoznansko polje.

Čez trideset let.

(Dalje.)

Tako so tekli mesci in leta. Niso dohajali več gostje v Lipovo. Le včasih prišle so omožene hčere s svojimi možmi in otroci, in to večidel le zavolj stare matere. Ob taci priložnostih oživilo se je zopet za kak trenutek v Lipovskem gradu; al ta radost trpela je le za mali čas. Le Olga s svojo hčerko je ostala včasih cel dan, Anica pa je urno odpeljala vselej svoja dva angeljčkom podobna fantka, s kterima jo je Bog oblagodaril. In zopet je bilo v Lipovi vse tiho in prazno. Ko je o večerih pokrila črna tema trudno zemljo, šumljale so lipe nekako skrivotne glasove, v gradu pa je bilo mrtvaško-tiho, prazno; — gospodična Marjeta sedela je samičica v kakem tamnem kotu, zdihovala, ako ni bilo drugač. Obraz Ivanov stopal ji je neho-